

3-695-6.

84408

СВІТИ МИ БОРЕМОСЬ ЗА КОМУНІЗМ

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЬ!

ЗМИЧКА

ВЕРТЕП

ВИДАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБПОЛІТОСВІТИ

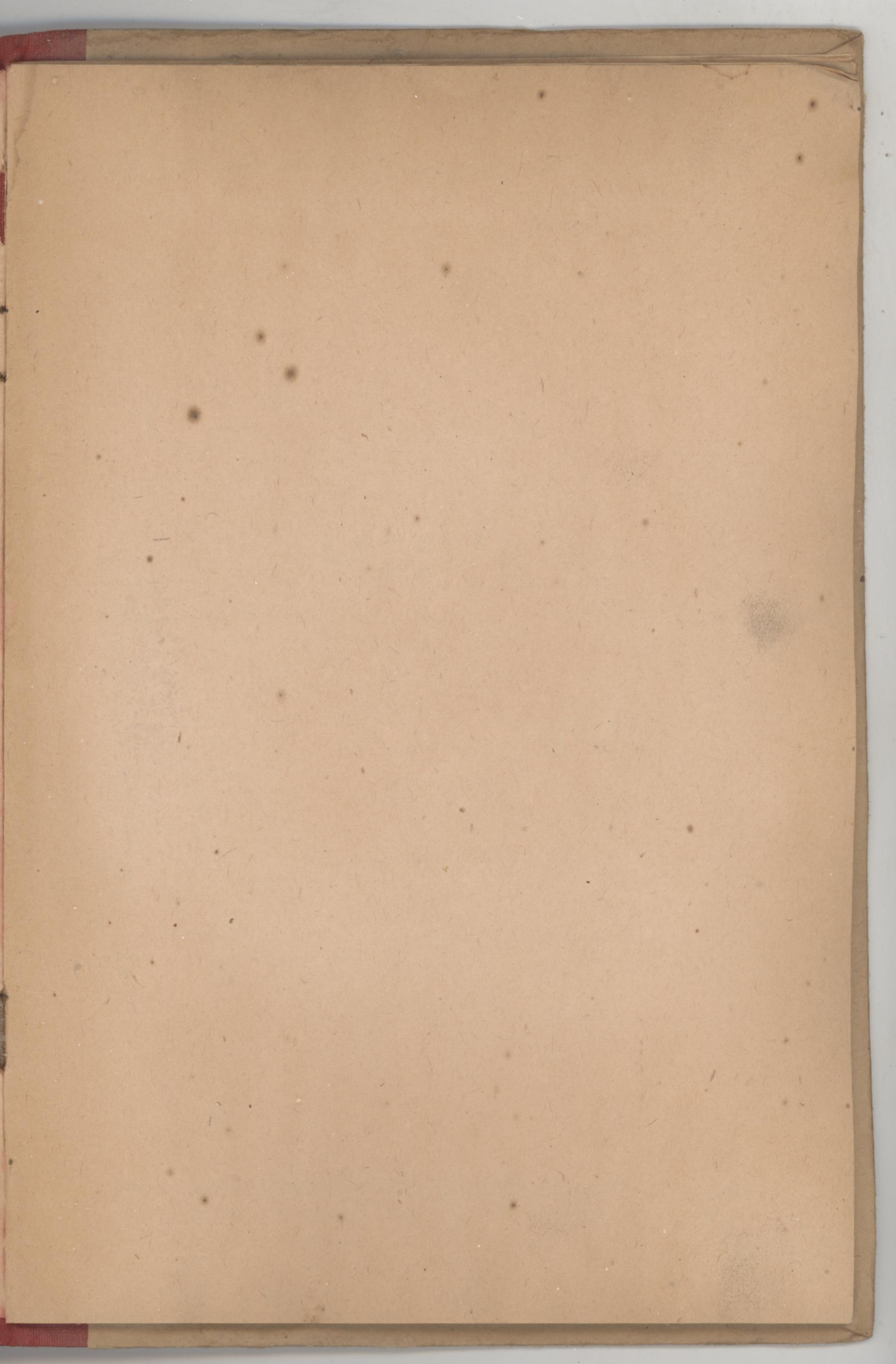
V.N. Karazin Kharkiv National University

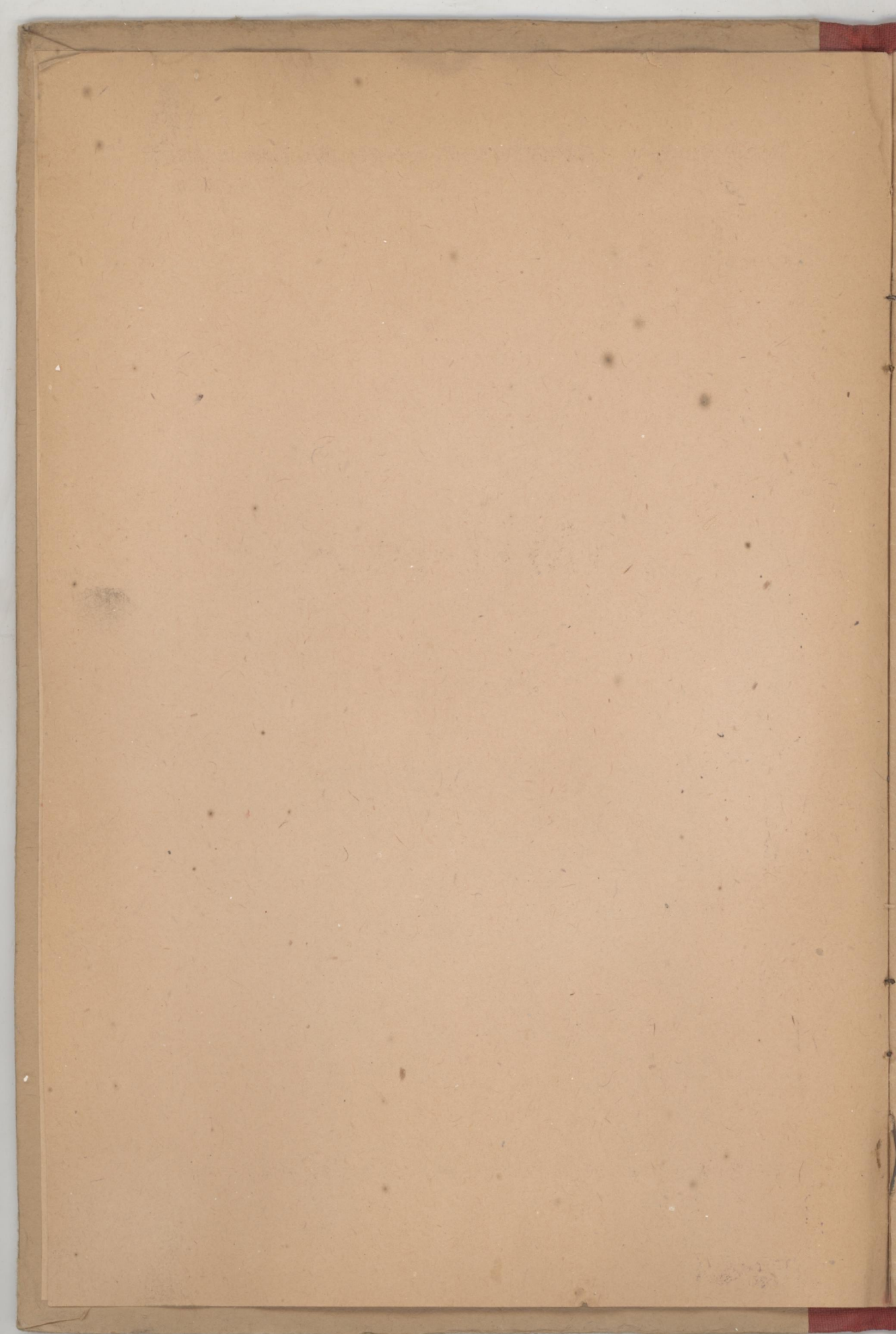


00585730

8

8(c)/2





НА ФРОНТІ ОСВІТИ МИ БОРЕМОСЬ ЗА КОМУНІЗМ

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КОЛІВ ЄДНАЙТЕСЬ!

3-695.8-В

ЗМИЧКА

ВЕРТЕП

БІБЛІОТЕКА АДУ.
84408

98

ПРОВЕРЕНО
ДНБ 1945

ВИДАННЯ ХАРКІВСЬКОЇ ГУБПОЛІТОСВІТИ

ЛІБ 1945

ДРУКАРНЯ АКЦ. Т-ВА
„ХОЗПРОМКОМБІНАТ“.
ХАРКІВ, ВУЛ. КАРЛА
ЛІБКНЕХТА, Ч. 38.

На увагу драмгуртків, що виставлятимуть „Змичку“.

Кожному відомо, що таке „вертеп“. На ярмарках і базарах завжди доводилось бачити старих дідів—„пиворізів“—як дражнять їх у нас на селі—з невеличками скриньками—театрами, де „грають“ дерев'яні, розмальовані ляльки. Виставляються в цих лялькових театрах найчастіше невеличкі п'єски з релігійним—біблійським змістом—„Різдво“ „Плач Рахилі“ і т. инш.

Подібний до вертепу—„райок“ був і в Росії. Тільки там зміст п'єсок побільшості не релігійний а, як то кажуть,—світський. Головною дівою особою в цих п'єсках завжди є—Петрушка—веселий хлопець—блазень. Перекидаючися й беркицюючи, він смішить і розважає глядачів веселими приказками.

Тому то й зручніше було взяти для нашої п'єски не дієвих осіб нашого українського вертепу—біблійських старців, дів Марій і т. инш. а веселого хлопця—блазня, бо в його вуста зручніше вкласти наш „світський“ текст, а ніж у вуста біблійських осіб.

При виставі слід пильнувати, що-би Петрушка не забув свого образу—веселого хлопця, що-би дія йшла скоро й жваво.

Всі дієві особи (крім робітника й селянина) говорять не своїми голосами, а роблено цунявлять і пишуть,—аби підробитися під ті голоси, що ними говорить „дід—пиворіз“, керуючи своїми ляльками—для того, що-би утворити враження справжнього лялькового—вертепу. Хоча замість ляльок грають справжні, живі люди.

„ЗМИЧКА“

(Вертеп).

Дієві особи:

Дід— дуже старий, в селянській одежі.

Хлопець— в селянській одежі.

Петрушка—одягнутий в рябу, яскравих кольорів одержу, штани з величезним кльошем, як у матросів. Рудий. Грим комичний.

Робітник.

Селянин— незаможник.

Непман— крамар.

Куркуль

Кооперація—гарненька, чисто вдягнута дівчина.

Голод—в савані, з косою, загримований під кістяк.

Розруха—брудна, в лахміттях старуха.

(Куркулеві, непманові, кооперації, голодові, розрусі слід начипити бинди з написом їх прозвищ).

(„Ножиці“ можна зробити з двох дошок, збивши посередині цвяхом. Потім пофарбувати, або обклеїти срібним папером).

В час піднесення завіси на кону сидить.

Дід—куняє. До нього підходить хлопчик.

Хлопець. (Тормосить діда)

Діду, а діду.

Дід. Чого тобі?

Хлопець. На кону спати не можна.

Дід. Лиши! Це тебе не торкається.

Ач, чортиня! Ще й штовхається!

Хлопець. А ти все ж не спи.

Д і д. Не сплю я, а думаю.

Хлопець. (до глядачів).

А носом сопе
і хропе.

Д і д. Соплю, бо сопеться!
Диви! Йому віри не йметься,
що мені голова з тих думок
жаром береться.

Хлопець. Про що-ж ти думаєш?

Д і д. Тобі до того діла нема,
бо ти ще дурненьке хлоп'я
і до старших лізти права не маєш.

Хлопець. А ти скажи не для мене—для
публіки,
для вільних громадян Радянської Рес-
публіки.

Бачиш, зібрались—вистави чекають?
Для чого ж вони марно час тратити мають?

А ти сидиш
та сопеш.

Д і д. Ніде правди діти,—ти правий.
Виходить, я—старий дурень роззява
(Звертається до глядачів).

Вибачайте, шановні громадяне!

Не подумайте, що заснув через те, що
п'яний—

не зношу самогонного зілля
Відтоді, як до міліції потрапив зпохмілля.
Так от, яке діло, товариші—горожане...

Хлопець. Не горожане, а селяне—
вам, діду, зпросонку перевернувся світ.

Д і д. Тьху! Холера тобі в живіт!
Не переборанчай, козолупе!
Ач, свербить йому в пупі.
Для мене рівні всі трудящі,
аби не ледацюги та гулящі.
Всі ми Радянської республіки громадяне.
Так от, товариші селяне!

Дали мені з міста наказ—
розиграти виставу для селянських мас.

І задача була така:
Розповісти про найважливіші діла
для міста й села.

Чимало єсть важних справ,—
не доводиться ловити гав.

Перше—куркуль нам зав'язує світ:
ховає грошики, а в нас карк болить,
друге—у місті краму до чорта,
а купити не купиш, бо дорого.

Наші ж, сільські, продукти—дешеві,
і ще дешевіють день по дневі.

Все це нас дуже турбує.

Село на гвалт репетує

Наказали мені з'ясувати вам ці питання.

Та я сам не вправлюся з такими зав-
даннями.

Отож, міські витіваки
надумали мені помічника дати.

Відрядили до мене хлопця молодого,
розумного, не дурного,
по усіх світах бувалого —
від моря великого до моря малого.

Звуть цього хлопця—Петрушка.

Вже час починати,
бо вже де-хто скучив—хоче спати,
а Петрушки й досі немає,—
десь чортів син по селу гасає.

А без нього вистави не варт і починати,
бо мені з цим козолупом не втяти.

Хлопець. Значить, діду, слід Петрушку шукати?

Дід. Ну що ж,—іди шукай,
бо я тут ходів-виходів не знаю

Хлопець. Я не від того...
Та боюся мороку ночного...
Ходім, діду, вкупі...

Д і д. А їж тебе воша в пупі!
Куди ж це на мої очі —
блукати селом поночі?..
Ну, та кат тебе бери!
Нічого не вдієш. Пішли.

*(Виходять. Що тільки вони вийшли, то з
другого боку вискакує Петрушка сторчака.
Беркицює й викує).*

Петрушка. Ку—ка—ре—ку!
Ку—ку!
Вітайте, громадяне Петруху!
Прибіг до вас скорою ходою
— сторчголовою.
Мусите знати —
люблю беркицювати.
Я—Петрушка.
Мене знають всі—
і старі, й молоді.
Дівчата залицяються,
молодиці побиваються,—
бо я козак моторний,
та й з лиця не потворний.
Знає мене вся країна,
і життя мені—малина.
Не погана в мене доля,
дражнять мене—перекотиполе.
До вас, прибіг з міста,
приніс вам такі вісти:
кінчаються перевибори до Рад,
і скрізь заняв місця пролетаріят.
Непмани й крамарі
на податки плачуть.
Скоро й наші куркулі
півником заскачуть.
Переказують із міста
товариші—комуністи —
вибирайте до Рад незаможників!

А на ґрунті у Йвана
уродило зілля —
не послухав агронома,
не змінив трьохпілля.

На городі бузина,
а в Києві дядько —
буде їсти самі дулі
дурний безпорадько!

А у нашому селі
сталася пригода —
вибирати бідняків
вирішили сходи.

Я на бочці сижу
гризу коржики,
Наша Рада на селі
Незаможницька!

(беркицює)

Беркиць раз, беркиць два...

Ой! болить мені голова!

Досить беркицювати!

Гайда працювати!

Увага, товариші!

Несіть паляниці і книші!

Розпочинається вистава.

Увага! прошу ласкаво!

Доручили мені

розиграти дію —

веселу комедію,

показати штуки

для загальної науки,

про найважливіші діла

міста й села.

Нема важнішого

За „змичку“!

З неї й починаю.

Але мою звичку,

що мені хтось допомагає.

Сам не втну нічого.—
Отож мені у допомогу
приставили діда старого.
Вдвох нам розигратися—
все одно, що наплювать,
та чортів дід десь пішов женихатися
бодай йому з ліжка не встать!

(увиходить дід).

- А це хто шкандибає?
Ти хто?
- Д і д. Хто ти?
- Петрушка. Ти мене знаєш,
а я тебе ні.
- Д і д. Мені ти не знайомий,
чужий і я тобі.
А я усім відомий
вертепщик—дід.
- Петрушка. Це ти, стара шкандиба?
Де ж ти пропадав?
Диви, коли придибав—
я тебе дві години ждав.
Я—Петрушка! Гоп-са-са (беркицює).
- Д і д. Не бери мене на баса—
я ходив тебе ж шукати.
- Петрушка. А ти примусив мене ждати.
- Д і д. Це ти!
- Петрушка. Ні—ти!
- Д і д. (плює) Тьху! Чорт тебе візьми!
- Петрушка. Ти мені на кльоша плюнув—зітри.
- Д і д. Кати на легкому катері!
- Петрушка. Мовчи!
Заборонено лаятись по матері.
- Д і д. Ну, досить, давай миритися.
- Петрушка. Правильно! Чого їм (киває на глядачів)
на наші сварки дивитися.
Вони вистава чекають.

Д і д. Я й сам це знаю.
Що ж ми гратимемо?

Петрушка. А як же? „Змичку“ виставлятимемо.

Д і д. Ага. Пам'ятаю, пам'ятаю.
Я вже двох акторів маю—
селянина—бідняка
Й—сучого сина—куркуля.

Петрушка. І я два—
заводського робітника
й непмана—крамаря.

Д і д. Ну, значить, все гаразд—вправимось

Петрушка. Ходім за кін—порадимось.

*Ідуть за кін, назустріч двоє робітників
і дідів хлопець виносять величезні ножиці,
й ставлять їх впоперек кону.*

Д і д. } Це що таке?

Петрушка. }

Хлопець. Ножиці, як бачите.

Петрушка. Ага! Мовчи, діду,—ходім:
я тобі зараз усе розповім.

Д і д. } До скорого побачення, громадяне:

Петрушка. } Ми підемо обмірковувать наші плани.
Сидіть тихо,
уважайте,
своє лихо
споглядайте.

*Робітники, хлопець, дід і Петрушка виходять.
На кону впоперек стоять ножиці.
З правого боку входить Непман—крамар,
З лівого куркуль. Через ґруди їм перев'язані широ-
кий бинд, де написано — „Куркуль“ і „Непман“.*

Непман. Тихо. Нікого немає.
Здоров був, куркулику,—вітаю.

Куркуль. Здорові будьте, з неділею.
Пожалуйте ручку милую.
Уж оченно вас поважаю,
бо й вам комунія допікає.

Непман Н-да, влада радянська проклятая
світ зав'язала мені.

Куркуль Ну й тяжкі времена-то:
жить не дають голяки!

Непман Значить, один нам рятунок—
дбаймо укупі за власну фортуна.

Куркуль То вже звісно що вкупі
дбаймо про нашу кишеню:
В двох ми голоту, облупимо—*(загрожує кулаком)*
наше поштеніє!

Непман Дуже люблю грошенята!

Куркуль А! не кажи вже! А я то?!

Непман Як-би податки не жали,
я б понажив капітали.

Куркуль Це ти маєш рацію.
А ще як-би й кооперації
здихатись проклятої,
то до рук прибрав би я...

Непман То у шори взяв-би я
горожан!

Куркуль А я—селян!

Непман Тут-то й закавичка:
у них, бачиш,—„змичка“.
Робітник з селянином еднаються,—
значить, доходи наші кінчаються.

Куркуль Та невже?

Непман Діло зле..

Куркуль Хтось іде.

Непман Де?

Обоє разом Е-хе-хе *(ховаються)*,
на кін увіходять *Петрушка й Дід*.

Петрушка. Бачиш ножиці оці?
Тільки зійдуться кінці,
селянин і робітник
об'єднаються на вік.

Д і д. Але ж ножиці до чого?
Не второпаю нічого.

Петрушка. Добре! Слухай, коли так:

ножиці—це різниця між цінами
на продукти сільські
і фабричні товари міські.

У місті краму до чорта
по складах—крамницях лежить,

Та селянин-незаможник,
не в силі, що треба купить:
бо хліб продавав за безцінок.

Хоч плач!

Ніяк не щастило ті ціни
на хліб і товари зрівнять.

Більшовики гукали:

хай живе змичка!

Доводилось, мабуть, чувать,

коли маєш звичку
газети щоденно читать?

Д і д.

Звички такої не маю,
бо неписьменний я
і письма не розбираю.

Петрушка. Зле!

Читати слід газети—
там поради єсть, декрети.

Та я це лише до слова—

не про те йде зараз мова....

Як гукнути: дайош „змичку“,—

наскочили на закавичку:

щоб її дійти,

треба ножиці звести.

Урівнять прокляті ціни,

здешевіти міський ринок.

Напружила м'язи радянська країна.

Селяне заповели плодозміни...

Д і д

Ото-то! Плодозміни!

З плодозміном краще родить:

що яре, а що озиме—

однак добре сходить.

Правильно!

- Купуйте насіння в кооперативі,
засівайте свої ниви!
- Петрушка.** Та стривай!
Не в тому справа,
Тьху! ну, діду, ти ж халява!
- Д і д.** Оттакої!
На розумну голову з дурної..
Хіба ж тобі не відомо ще,
що в кооперативі дешевше?
В кооперації наша надія—
Запорука добробуту
Україні й Росії.
- Петрушка.** Присікався до мене!
Та з якої речі?
Хіба ж я цьому перечу?
Вже ж Ленін мав рацію,
як казав, що-до комунізму
шлях через кооперацію!
Але ж ми зараз про „змичку“ говоримо—
про те—чи поберемо
розхождення цін,
чи не поборемо.
Бо, поки ножиці
кінцями не зійдуться,
село з містом
у братерській спільці
не зіллються.
- Д і д.** Чого ж думати довго?
Давай здвигнемо їх—і готово!
- Петрушка.** Ач, який ти завзятий!
Думаєш—легко це втяти?
Ні, діду, ми не такі.
Нехай зроблять це
самі
селяне й робітники.
Хай робітник кує,
а селянин серпом хай жне.
- Д і д.** Ну-ну.

Петрушка. От тобі й ну!

Ку-ка-ре-ку!

Робітники й селяне,

селяне й робітники

працюють дні і ночі,

працюють ночі й дні.

Увага, громадяне!

Держіть голови вище—

зараз починається

найголовніше!

(беркицює)

Беркиць раз, беркиць два.

Ой! знов болить мені голова.

Дайте води!

Д і д. Ну то йди.

Петрушка. Пішов би, та боюся...

Ти мене відведи,—

я води нап'юся

та й піднесу тобі.

Д і д. Та чи ти не здурів?

Щоб я тебе, песиголовця,

напитися водив?!

Петрушка. (тягне його) Та йди.

Д і д. Куди?

Петрушка. Нап'ємося ж води.

Д і д. Та говори вже ввічі—но:

тобі, мабуть, приспічило?

Петрушка. От старий пень!

товчи йому цілий день,

а він стоїть, як пава!

Щоб далі йшла вистава,

нам треба вийти з кону.

Д і д. Тепер і я второпав.

А то розвів фасону!

Петрушка. Ходім скоріше.

Громадяне, голови вище—

починається найголовніше.

(виходять)

(з обох боків вилазять непман і куркуль).

Куркуль.

Чув?

Непман.

Ху!

і бачив і чув....

Тепер, що-би спастися,

один вихід:

не дать проклятим ножицям
зійтися.

З усієї сили

берімося до цього діла.

Ти держи кінця сільського,

я держатиму міського.

Я допомагатаму тобі,

а ти, братіку,—мені:

Ти збивай ціну на хліб,

а я на крам підніматиму ціни:

потому тепер НЕПа,

дозволено торгувати всім

і відкривати магазини.

Держи ж кінця твого,

а я держатиму мого.

(Прив'язують до кінців ножиць мотузки, і ховаються держучи кінці. Трохи згодом виходять на кін; з того боку, де заховався куркуль—селянин незаможник, а з того, де непман—робітник. Селянин тримає серпа, робітник молота).

Робітник.

Перемогли робітники

одвічних ворогів,

позбулися на віки

буржуїв і панів.

Прийшла слухна година!

Я—пролетар.

З'єднаймося во єдине,

сільський злидар!

Селянин.

Давно вже час наспів

„змичку“ зміцнити:

місту й селу
дружно зажити.

*(ідуть один до одного, але нашттовхуються на
ножиці, що перегородили кін).*

Селянин. Диви! Загорожено!
Що же це?

Робітник. Бачиш—ножиці.

*(З'являються Петрушка й Дід. Кожний з
свого боку).*

Петрушка. Гляди!
Молодці!
Без нас діло почали.

Робітник. Прийдеться взятись до роботи...
А ну, дави!

Селянин. З охотою...

(Тиснуть кінці ножиць, але ті не піддаються).

Робітник. Що за чорт?
Вже ж міцні ми...

Селянин. Що ж нам заважає?

Петрушка. Голод з нашої країни

Д і д. } надто поволі тікає.

*(З'являється Голод—кістяк, саван і коса стає
між кінцями ножиць).*

Робітник і } Війною рушимо на голод—

селянин. } і подолаємо голодну смерть!

Робітник. Кує молот!

Селянин. Жне серп!

Д і д. } Серп і молот дружно

Петрушка. } з'єднались на фронті труда!

*Робітник і селянин працюють молотом і серпом,
роблячи відповідні рухи).*

Робітник. Ну-мо! держімося мужньо!

Селянин. Голод злякався серпа!

Петрушка. Хай живе перемога на фронті труда!

(Голод тікає).

Робітник. Більше нема?

(З'являється Розруха—брудна старуха в дранті, на одній нозі подертій черевик, на другій—постол. Стає на те місце, де стояв Голод).

Селянин. Хто ж це така?

Петрушка. Відьма недбайлива, зла,
брудна старуха,—
безпорадна **Розруха**.

Робітник. Подолали голод,

Селянин. за розруху візьмемось тепер!

Робітник. Кує мій молот!

Селянин. Працює мій серп!

(після кількох відповідних рухів Розруха тікає).

Петрушка. Ще одна перемога на фронті труда!
Ура!

(Робітник і селянин намагаються здвинути ножиці, вони не піддаються).

Робітник. Ще якась перешкода!

Петрушка. Шкода!

Робітник. Ще єсть вороги!

Селянин. Та ж які?

Петрушка. А гляньте сюди—
бачите нитки?

(вказує на мотузки).

Д і д. На обидва боки розходяться....

І де ці вороги плодяться?

Петрушка. Більше ніщо не заважає.

Поборіть їх—
і ворогам край.

Бачите хто їх тримає?

*Робітник і селянин дивляться, куди ведуть
мотузку*

Робітник. (побачив непмана)

Непман!

Петрушка. Бий! Я його знаю.

Селянин. Куркуль!

Петрушка. Бий!

за смертовбивство я одвічаю!

Робітник. А ну друже,
надолужемо!

намагаються здвинути ножиці.

Петрушка. О-ох!

Селянин. Ні, ми дужчі за їх двох.

*Сильно здвигують ножиці. Кінці ножиць сходяться
трохи. Держучись за мотузки, на кін висуюва-
ються Куркуль і Непман.*

Д і д. Ось вони голуб'ята—
Кровопийці—куркулята!

Непман і { Таки наша буде зверху,
Куркуль { Ножиць ми не пустимо.

Ніщо вам не допоможе,
хоч-би нам тут луснути.

Робітник. А хіба ж не зможе
Нам допомогти
Кооперація?

Петрушка Маєш рацію!
Ну й ми!
Гей!

Коопераціє! Коопераціє!
*з'являється Кооперація,—гарна
чисто вдягнута дівчина.*

Кооперація Я зміцніла тепер
в цій важкій боротьбі.
Поможу залюбки

(звертається до робітника, потім до селянина).

і тобі, і тобі.
Незабутній Ілліч
напутив мене:
кликнув клич—
Вперед!
Вже нема тяжкої руїни—
відродилась радянська країна.
Непманів,
куркулів—
подолаю!
Селян, робітників
в дружній „змицці“
з'єднаю.

Кооперація дає невеличкі ножиці робітникові й селянинові. Вони ріжуть мотузки. Непман і куркуль, що впиралися, зненацька падають у різні боки, зникаючи за лаштунки.

Петрушка. Беркиць раз, беркиць два!
Ох! заболіла їм голова!

Робітник. *Пробує здвинути ножиці*
А ну, брате,
чи ж будемо здвигати?

Селянин Та тепер діло легеньке,—
здвигне й хлоп'я маленьке
зводять кінці ножиць.

Д і д. Щільно здвиглися кінці—
Ну та й ножиці оці!

Усі разом Велика дяка тобі,
Червона—Коопераціє!

(Кооперація з'єднує руки робітника й селянина).

Робітник. Кооперація—шлях до комуни—
так казав Ілліч.

Селянин. Чують робочі й селяне
цей славетний клич.

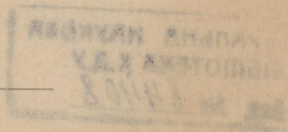
Робітник. } В змицці нині єднаємось
Селянин. }

Робітник. Я—робітник.
Селянин. Я—селянин.
Робітник. } Спільно добробут зміцняємо
Селянин. } наших радянських країн!

*Селянин і робітник обіймають один одного,
з'єднуючи молот, і серп в радянський герб.*

Петрушка. Місто з селом з'єдналося!
З'єднався з молотом серп!
Д і д. Ось він прообраз „змички“,
славетний радянський герб!
Робітник. Мій пролетарський молот!
Селянин. Мій незаможницький серп!
Петрушка. Поліпшуй сільське господарство!
Д і д. Зміцнюй трудовий лад!
Петрушка. Живи й розвивайся!
В с і. Республіка Рад!
Робітник. Подолав розруху й голод
Селянин. славетний радянський герб!
В с і. Наш пролетарський молот!
Наш незаможницький серп!

ЗАВІСА.



ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА А.Д.У.
Фонд № 84408

